

Oponentský posudok

habilitačnej práce /monografie/: Danka Moravčíková: *Vidiiek a mládež v sociálnovedných reflexiách*, Nitra 2012, 134 str.

Téma vidieka z perspektívy sociologického videnia problematiky v posledných rokoch nie je veľmi frekventovaná. Z toho dôvodu oceňujem monografiu, ktorou D.Moravčíková (a kolektív) nadväzuje na jej predchádzajúce práce a systematicky sa jej venuje. Vidiek ako protiklad urbanizovanému mestskému osídleniu bol predovšetkým v minulosti výskumným poľom etnografie – etnológie sledujúcej štúdium kultúrnych javov typických pre menšie sociálne celky, akým je lokálne spoločenstvo s vlastnými špecifickými normami, spôsobom života, mentálnym nastavením vnímania času, priestoru vyplývajúce z prevažne roľníckej práce a tým uchovávané mnohé tradičné predindustriálne prejavy v spôsobe života. Sociológia priestor vidieka vnímala zo zorného uhla ideologickej úlohy zblížovania mesta-vidieka a netrepezlivého vnímania pomalého prieniku modernizačných javov v spôsobe života na vidiek (pretváranie tradície vzťahu k pôde, využívanie voľného času, rodinné a susedské kooperačné vzťahy apod). Z tohto pohľadu vnímam predložený text monografie za interdisciplinárny prienik sumarizujúci vedecké pohľady viacerých sociálnych vied na sociálne prostredie vidieka. Habilitantka je autorkou troch častí monografie **Reflexia problematiky vidieka v sociálnych vedách, Slovenský vidiek: stav, problémy a perspektívy, Quo vadis, vidiecka mládež?** a spoluautorkou časti **Spoločenský a občiansky život vidieckej mládeže**.

V prvej časti autorka akcentuje rôzne teoretické a metodologické koncepty rezonujúce vo vedných disciplínach sociológie, etnológie a antropológie, humánnej geografie súvisiace s vymedzením pojmov vidiek, vzťah mesto-vidiek, komunita, spoločenstvo, apod. v súzvuiku vývinu týchto vedných disciplín k danej problematike. Podrobne sa venuje charakteristike vidieckeho osídlenia, funkciám vidieckeho priestoru a jeho štruktúre, organizačným princípom, ktoré môžu byť v rôznych krajinách, ale aj v jednej odlišné. Podrobne rozoberá proces ruralizácie a jej znaky

v západoeurópskych krajinách a v postsocialistickom bloku, regionálnym nerovnostiam i špecifikám vývinu v širšom stredoeurópskom priestore. Okrajovo sa zaoberá problematikou suburbánnych priestorov a špecifike ich vývoja v posledných dvoch desaťročiach. Samostatná časť je venovaná sumarizácii výsledkov etnologických a sociologických výskumov vidieka, ktoré majú široký diapazón tém, od sledovania modernizačných trendov prenikajúcich na vidiecke prostredie, sociálnu zmenu a sociokultúrne a priestorové aspekty ekonomickej, politickej a sociálnej transformácie (mobilita, migrácie, zmena sociálnej štruktúry), pričom pre sociológov ako aj etnológov to bol impulz sledovať transformačné procesy vyplývajúce z ruptúry ekonomického zázemia vidieka sýteného z veľkej časti poľnohospodárstvom. Kapitulu (s. 7-67) považujem za vynikajúci prehľad teoretického, metodologického a terminologického aparátu súvisiaceho so štúdiom vidieka ako sociálneho priestoru v sociálnych vedách a spĺňa predpoklad byť dobrou vysokoškolskou učebnicou pre kurz „rurálna sociológia“ ako aj pre etnológov a antropológov rozširujúc obzor o interdisciplinárny rozmer výskumu vidieka a vidieckych spoločenstiev v kontexte spoločenskej zmeny a európskej rozvojovej politiky.

Druhá časť monografie s názvom *Mládež* je zameraná na sociálne, vekovo, rodovo heterogennú skupinu spadajúcu do veku 15-30 rokov trvale žijúcu vo vidieckom prostredí. Dôraz na ňu jednak vyviera so záujmu o jej potreby, predstavy o živote vo vidieckom prostredí, lokálnej identite a jej začlenenia do participatívnych vzťahov organizujúcich miestny politický, kultúrny, občiansky a spoločenský život ako predpoklad rozvojových aktivít vidieckeho priestoru v budúcnosti.. Celkom logicky sa teda v kapitole venuje v zmysle tejto filozofie pozornosť legislatívno-politickému rámcu pojmu mládež v EU v zmysle koncepcie „Európa 2020“. Ďalšie subkapitoly ozrejmuje metodologické otázky, ktoré vyvstali pri výskumných projektoch zameraných na vidiecku mládež realizovanými Katedrou spoločenských vied FEM SPU v Nitre ako aj podrobný popis metodológie pri zbere empirických dát v Nitrianskom samosprávnom kraji. Hoci je táto časť precízne formulovaná v zmysle sociologických štandard, výskumné výsledky kvantitatívneho výskum v predloženej monografii predstavujú pre etnológa len orientačnú databázu problematiky. Preto mi veľmi chýbala

kvalitatívna interpretácia dát zozbieraná etnografickými metódami, zvlášť ak sa D. Moravčíková uchádza o titul docenta v odbore etnológia. Rozumiem, že pracuje na projektoch na pracovisku, ktoré je zamerané na kvantitatívne metódy vo výskume, ale vzhľadom k tomu, že je vyštudovanou etnologičkou a vedecky graduovanou v tomto vednom odbore, očakávala by som aj v tejto fáze prezentované výsledky ukotviť v kvalitatívnom rámci, keď už inak nie, tak v podobe ďalších analytických grafov. Prijateľnejšie by možno bolo, keby pre proces habilitácie bola predložená netlačená forma monografie reflektujúca aj etnologickú literatúru (k tejto časti monografie) a etnologické poznatky k tejto téme publikované i nepublikované (v podobe bakalárskych, či magisterských prác).

Uvedomujem si komplikovanú situáciu v interdisciplinárnom výskume ako aj limity cielene vyhlasovaných tém pre vedecké projekty a stratégie, ktoré je potrebné použiť pre rôznych zadávateľov. O to viac si cením ako etnológ prvú časť monografie. Druhú vnímam ako podrobný ilustračný materiál klasického sociologického výskumu aj s jeho obmedzujúcimi hranicami interpretácie. Otvára však pole na detailnejšie interpretačné možnosti, na ktoré sa naozaj teším, už tým viac, že habilitantka v procese svojho zrenia nielen ako pedagogický, ale aj vedecký pracovník preukázala schopnosť spriechodniť bariéru hranice disciplín sociológie a etnológie v svojich vedeckých výstupoch.

Z tohto dôvodu na základe jej výsledkov vo vedeckom výskume, pedagogickej praxi a predloženej monografie navrhujem prácu Mgr.Ing.Danky Moravčíkovej,PhD ako podklad k habilitačnému konaniu a udeleniu vedecko – pedagogického titulu **docent v odbore 3.1.3. etnológia.**

Bratislava 5.8.2013

prof. Viera Feglová, CSc.